

Nr 4

Försvarsutskottets betänkande i anledning av motioner om tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst.

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna

1. 1971: 96 av herr Wikström m. fl. i vilken har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag angående tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöringen och vapenfri tjänst i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. 1971: 177 av herr Werner i Malmö m. fl. i vilken har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådan förändring av värnplikssystemet att i enlighet med socialstyrelsens i förevarande motion anförda utredningsförslag tjänstgöring i internationellt biståndsarbete prövas som alternativ till värnpliktstjänstgöring,

3. 1971: 337 av fru Ryding m. fl. i vilken har hemställts att riksdagen beslutar tillsätta en utredning för att pröva formerna för tjänst i internationellt biståndsarbete som ett värnpliktsalternativ och att förslag här- om snarast framläggas i enlighet med i motionen framförda synpunkter.

1970 års riksdag

I proposition till 1970 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna bl. a. riktlinjer för bistånds- och katastrofutbildning av värnpliktiga m. fl. (prop. 1970: 162).

Med anledning av propositionen och väckta motioner anförde statsutskottet bl. a. (SU 1970: 221 s. 3):

Utskottet anser liksom departementschefen att det inte är förenligt med det nuvarande värnplikssystemet att låta tjänstgöring inom ramen för utvecklingssamarbete och katastrofhjälp bli ett alternativ till värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst. Yrkandena i motionerna I: 1343 och II: 1563, I: 1344, I: 1345 och II: 1562, I: 1346 och II: 1561 om tjänstgöring i internationellt biståndsarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring och vapenfri tjänst innebär att en revision av det nuvarande värnplikssystemet skulle bli nödvändig. Om utvecklingen skulle påkalla en sådan revision förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t tar initiativ härutinnan. Utskottet avstyrker förevarande motionsyrkanden.

Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Sveriges försvar måste inte minst i personellt avseende utformas med utgångspunkt i de särskilda förutsättningar som gäller för oss. Vår alliansfrihet innebär att vi måste kunna ta upp en effektiv försvarsstrid med enbart landets egna resurser. Landets yta är stor i förhållande till befolkningstillgångarna. Eftersom vi med nuvarande försvarsplanering måste förfoga över stridskrafter i sådan mängd att vi kan möta angrepp i olika delar av landet bör det militära försvaret kunna disponera alla vapenföra män som inte binds av andra nödvändiga uppgifter i totalförsvaret. Det militära försvaret bygger på allmän värnplikt för män.

Värnplikten kan sägas vara ett åliggande att vid behov och i mån av förmåga delta i landets försvar. Till denna skyldighet är knuten en tidsbegränsad skyldighet att tjänstgöra i och för utbildning. Värnpliktig som får tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst skall fullgöra tjänst som är betydelsefull för samhället.

I propositionen 1970: 162 togs upp frågan om utnyttjande av viss tjänstgöringstid för värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga för bistånds- och katastrofutbildning. Genom statsmakernas beslut kommer med början 1972 att anordnas en kvalificerad utbildning med inriktning på utvecklingssamarbete och katastrofinsatser. Utbildningen anordnas, såvitt gäller män, inom ramen för värnpliktstjänstgöringen och den vapenfria tjänsten och skall kunna utgöra grund för krigsplacering inom totalförsvaret. Ansökningar om tillträde till befattningar, t. ex. hos SIDA, för tjänstgöring i utvecklingsland skall lämnas och behandlas i vanlig ordning. Utbildningen väntas få högt meritvärde men skall inte ge företräde till tjänstgöring framför dem som har förvärvat motsvarande kvalifikationer på annat sätt.

I föreliggande motioner framhålls att flera andra länder i viss utsträckning godtar tjänstgöring i internationellt utvecklingssamarbete som alternativ till värnpliktstjänstgöring. Utskottet konstaterar att de åberopade länderna har andra förutsättningar än Sverige i fråga om personalbehov och personaltillgångar. I flera fall har dessa länder som förutvarande kolonialmakter också en kulturell och språklig gemenskap med vissa utvecklingsländer, vilket ger biståndsinsatserna där en delvis annan inriktning.

Det är dessutom så att mottagarländerna efterfrågar kvalificerad biståndspersonal med god skolunderbyggnad och lång yrkeserfarenhet. Sådan erfarenhet är sällsynt bland dem som ännu inte har uppnått den ålder då de normalt har fullgjort sin grundläggande värnpliktsutbildning. Antalet som skulle kunna komma i fråga är heller inte så stort eftersom utvecklingsländerna numera företrädesvis vill ta emot experter som kan hjälpa till att utbilda den egna befolkningen för olika arbetsuppgifter.

Motioner med samma yrkande avslogs av riksdagen i december förra

året. Enligt utskottets mening är de skäl som anfördes för avslag alltför bärande. Erfarenheterna av den nya utbildningen och dess effekter i olika avseenden bör nu avvaktas.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår

1. motionen 1971: 96
2. motionen 1971: 177
3. motionen 1971: 337.

Stockholm den 9 mars 1971

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Gustafsson i Stenkyrka (c), Enskog (fp), Gustafsson i Uddevalla (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Pettersson i Kvänum (c), Häll (s), Öhvall (fp), Brännström (s), Virgin (m), Pettersson i Lund (s), Glimnér (c) och Gustavsson i Nässjö (s).

